

Efterafgrøder, der stikker dybt og rager højt, revolutionerer dyrkningen på Gram Slot

Efterafgrøder med over tre meters vækst over og under jorden har de seneste to år nærmest revolutioneret dyrkningen af markerne omkring Gram Slot. "Det her er jo en måde, hvor vi som økologer kan komme over i pløjefri dyrkning," siger Gram Slots ejer.

🕒 27. december 2025

🔗 [Efterafgrøder](#)

📖 Læsetid: 6 minutter

Økologiske efterafgrøder på Gram Slot

UB [Uffe Bregendahl](#) 📁 [Mark og stald](#) 🔗 [Efterafgrøder](#)

Del

Slotsdirektøren skridter møjsommeligt gennem de høje, filtrede efterafgrøder på marken ved Gram Slot. Han bukker sig ned og trækker en 90 cm lang radise op af jorden.

"Jeg kan godt lide, at en stor del af efterafgrøden faktisk er under jorden og sender rødderne helt ned til et par meters dybde. Dermed er de også med til at løsne jorden rigtig godt op," forklarer direktør Svend Brodersen, Gram Slot, mens han viser en radise frem og forklarer, hvad efterafgrøderne består af.

"Vores efterafgrøder er jo en blanding af olieræddike, radiser og honningurt. Og selv forud for vores vintersæd, der er sået her i efteråret - spelt, rug og vårhvede - har vi nedmuldet efterafgrøder af den her størrelse," siger han og holder en flad hånd op i halvanden meters højde.

”

Alle vores venner, som bor under jorden, skal have mindst fem retter om dagen hele vinteren, så de er klar til at hjælpe os, når foråret kommer.

— Svend Brodersen, direktør, Gram Slot

På Gram Slot er blandingen med efterafgrøderne sået i 800 ha.

"Vi har lige fået analyser af alle vores efterafgrøder, og vi samler på de bedste marker helt op til 65 kg forfrugtsværdi alene i kvælstof. Og det gode ved efterafgrøder er jo, at det er fyldt med alle mulige andre næringsstoffer, mikromineraler, fosfor, kalium, organ og bor. Så efterafgrøderne er jo guld værd. Her får vi hele arsenalet til næste års afgrøder," forklarer Svend Brodersen.

Planterne har været i jorden, siden den dag marken blev høstet i slutningen af juli. Foto: Uffe Bregendahl

Fem-retters menu

Han betegner også blandinger af efterafgrøder som et menukort.

”Fordi alle vores venner, som bor under jorden, skal have mindst fem retter om dagen hele vinteren, så de er klar til at hjælpe os, når foråret kommer. Derfor laver vi nogle meget alsidige efterafgrøder,” siger han med et glimt i øjet.

”Man skal huske, at de 65 kg kvælstof, som opsamles i en til to meter jordlag, er næringsstoffer, der kunne have været udvasket i løbet af vinteren. Nu er de alle sammen fikseret i plantemateriale resten af vinteren.”

Frøblandingen, der bruges, er hans egen. Fordi Gram Slot er en af landets største producenter af økologiske kartofler og grøntsager, var Svend Brodersen nervøs for, at især olieræddiken ville nå at smide frø, før den blev pløjet ned.

”Derfor har vi fundet en sort, som er meget sent moden, og jeg kan se, at der i år ingen risiko er for, at den giver frø. Det er alt sammen efterafgrøder, der udvintrer. Sidste uge kom der lidt frost, og man kan allerede se nu, at de stille og roligt begynder at synke sammen. Det betyder, at der ikke skal

pløjes igen til foråret - vi sår direkte oven i efterafgrøderne her en øverlig kædeharvning,” siger Svend Brodersen.

Svend Brodersen kalder blandingen i marken for en fem-retters menu for biodiversiteten under jordoverfladen. Foto: Uffe Bregendahl

Udkonkurrerer ukrudt

Selv om de efterafgrøder, Svend Brodersen går rundt i, stadig er høje og tætte i december, er planterne faktisk begyndt at falde sammen, efter at den første frost har ramt marken. Den lange radise, han har trukket op, er sået i sommer direkte fra ploven, samme dag som mejetærskeren høstede havre. Efterafgrøden har derfor maksimal tid at vokse i.

Det er andet år, Gram Slot satser storstilet på efterafgrøderne, og det var med spænding, at man i 2024 skulle vurdere gødningsværdien af efterafgrøderne. Satellitmålinger viste, at der skulle være omkring 50 kg kvælstof i efterafgrøderne.

”Vi lavede store markforsøg med en hektar, hvor vi gødede mere og mere, og det viste sig, at de 50 kg kvælstof var der. Vores havre toppede sit udbytte med syv ton, når vi gav 20 ton kvæggylle sammen med vores efterafgrøder. Selvom vi gav 25, 30 og 35 ton gylle, steg udbyttet ikke. Så hvert eneste kilo kvælstof, man så fra satellitovervågningen, var der også i marken. Det var altså virkelighed, at der er så meget forfrugtsværdi i efterafgrøderne,” fortæller Svend Brodersen.

*Efterafgrøderne står jævnt og ensartet på markerne. Her er de allerede frosset delvist ned.
Foto: Uffe Bregendahl*

Revolutionerende arbejdsgang

Efterafgrøderne har i kombination med en ny type plov nærmest revolutioneret arbejdsgangen på slottets dyrkede marker.

Ploven med en påmonteret såkasse er en skraldplov, der ikke stikker dybt i mulden.

”Den pløjer kun i 12-14 cm dybde, og så vidt muligt kører vi med den lige bagefter mejetærskeren. Fordi ploven har så små plovlegemer og så lodrettede muldplader, kan den vende jorden fuldstændig rundt. Det specielle er, at vi har såmaskinen bygget på ploven, så vi kan så vores efterafgrøde direkte i fuldstændig nypløjet jord,” forklarer Svend Brodersen.

Ploven har monteret en såmaskine, der betyder at afgrøderne kan sås i marken i samme arbejdsgang som pløjningen - lige efter høst. Foto: Uffe Bregendahl

Tidligere var arbejdsgangen en helt anden, der krævede langt mere mekanisk arbejde på markerne.

"Det, der var revolutionerende ved at købe en 'skraldplov', var, at vi har fået en helt ny metode at behandle vores marker på. Før stubharvede vi tre gange efter høst for at bekæmpe ukrudt i løbet af efteråret, og så dybdepløjede vi i foråret og såede. Nu skraldpløjer vi og sår efterafgrøder i én arbejdsgang. Og så gør vi ikke mere! Konkurrencen mellem en veletableret efterafgrøde og ukrudtet er faktisk stærkere end to-tre gange stubharvning," forklarer Svend Brodersen, trækker planterne til side og viser, at der under efterafgrøderne stort set kun er ren, sort muld.

Færre omkostninger og mindre CO₂

Den nye arbejdsgang, der er fulgt med efterafgrøderne, betyder også, at der spares en lang række omkostninger – og at CO₂-aftrykket bliver langt mindre, vurderer han.

"Vi har langt, langt, langt, langt mindre maskinarbejde i marken og mindre flytning af jord. Det her er jo en måde, hvor vi som økologer kan komme over i pløjefri dyrkning. Fordi pløjningen på denne måde faktisk er så øverlig, at selv en stubharvning nogle gange stikker dybere end det her. Så det er en meget skånsom måde at få udfaset en hel masse af de arbejdsopgaver, vi normalt udfører i sådan en mark," siger han.

